

[RELACJA] Czy świat chrześcijański jest jeszcze światem możliwym? Relacja z wykładu prof. Chantal Delsol

Gdy panuje kosmoteizm, człowiek czuje się zadomowiony w świecie, który stanowi jedyną rzeczywistość i obejmuje zarówno sacrum, jak i profanum. Pod rządami monoteizmu człowiek jest obcy w świecie immanencji i odczuwa tęsknotę za światem innym. Dla monoteisty ten świat to jedynie miejsce pobytu tymczasowego. Dla kosmoteisty – to dom. Umysł postmodernistyczny ma już dość mieszkania w prowizorcel! Potrzebuje własnego domu, kompletnego w jego znaczeniach. Na nowo przyjmuje postawy kosmoteistyczne, ponieważ pragnie ponownie scalić się ze światem jako pełnoprawny obywatel, już nie jako ów „zasiedziały cudzoziemiec”: chrześcijanin opisany w anonimowym Liście do Diogeneta – mówiła prof. Chantal Delsol podczas wykładu ogłoszonego w ramach cyklu „JP2 Lectures”.

W czwartek, 15 kwietnia odbył się kolejny wykład Instytutu Kultury św. Jana Pawła II na rzymskim Angelicum. Wykład zatytułowany „Koniec świata chrześcijańskiego” wygłosiła prof. Chantal Delsol – filozofka, pisarka i profesor filozofii politycznej, członkini Akademii Francuskiej. Jest laureatką wielu nagród, m.in. Nagrody Akademii Nauk Etycznych i Politycznych (1993,2002) Nagrody Mousquetaire (1996) oraz Nagrody Akademii Francuskiej (2001).

Kolejny wykład w ramach „Wykładów Janopawłowych” zapowiedział w swoim wprowadzeniu ojciec Piotr Janas OP z Wydziału Nauk Społecznych na Angelicum, który podziękował darczyńcom Instytutu i zapowiedział kolejne wydarzenia. Oddał następnie głos Dariuszowi Karłowiczowi, który przedstawił gością słuchaczom i wprowadził ich w problematykę wykładu.

JP2 Lectures // Prof. Chantal Delsol: The End of Christendom

Prof. Chantal Delsol rozpoczęła swoje wystąpienie od konstatacji, zgodnie z którą stoimy obecnie przed koniecznością namysłu nad upadającą cywilizacją chrześcijańską. Agonia ta zasadza się na trwającej od dwustu lat, pełnej heroizmu walce o przetrwanie. Kluczowa w przywołanym procesie była Rewolucja Francuska. Jak wskazuje Chantal Delsol, *mogła [ona] wydarzyć się jedynie w opozycji do chrześcijaństwa, będącego od jej zarania do całkiem niedawna – nazbyt często – głównym wrogiem nowoczesności.*

Prelegentka wskazała również na specyfikę tej rewolucji w stosunku do innych przewrotów europejskich. Jej oryginalność polega na zupełnym odcięciu się od religii. Efektem okazała się permanentna wojna między kościołem i państwem, które nie mogły przyjaźnie koegzystować, jak było w wyniku innych istotnych rewolucji europejskich. Zgodnie z obserwacją Delsol, *polityczność całkowicie odarta z aspektu duchowego nieuchronnie pada ofiarą niebezpiecznego nieumiarkowania. A kościół, sprowadzony do poziomu wroga publicznego stale sprzeciwiającego się prawom i zwyczajom, stopniowo obumierał.*

Delsol zwróciła następnie uwagę na twórczy wymiar religii katolickiej – była ona fundamentem, na którym powstała cywilizacja chrześcijańska. Moment kulminacyjny konfliktu między nią i nowoczesnością to rzecz nieuchronna, w efekcie której musiała zaniknąć. Zdaniem prelegentki jakiegokolwiek próby przeformułowywania jej i dostosowania do nowoczesności z góry skazane były na niepowodzenie. Późna nowoczesność i procesy zachodzące w XIX i XX wieku tylko ugruntowały tę sytuację.

*Agonia cywilizacji
chrześcijańskiej zasadza się
na trwającej od dwustu lat,
pełnej heroizmu walce o
przetrwanie*

W dalszej części wykładu Chanatal Desol przywołuje pamiętne słowa André Malraux, który prorokował, że wiek XXI będzie „wiekiem religii”. Faktycznie,

w pewnym sensie okazał się on takim, jednak nie dla chrześcijaństwa. Jako swoisty truizm przedstawia Delsol wytwarzanie przez społeczeństwa rozmaitych systemów religijnych – nie inaczej jest w współcześnie. Wskazuje ponadto, iż upadek świata chrześcijańskiego nie zwiastuje wcale powstania przepowiadanych społeczeństw ateistycznych, gdyż, jak zauważa, *coś takiego po prostu nie istnieje*. Mamy jednak do czynienia ze swego rodzaju zmianą paradygmatu cywilizacyjnego, który wciąż opiera się na pewnych zasadach. Według prof. Delsol nadchodząca epoka jest czasem *mądrości i pogaństwa*. Po zakwestionowaniu transcendencji pogaństwo zostaje odkryte na nowo. Zgodnie z diagnozą Delsol, żyjemy obecnie w czasach dosłownie rewolucyjnych – przeobrażeniu ulega zarówno moralność jak i ontologia. Istotnym momentem owej rewolucji były oczywiście lata 60.

Prelegentka zaprezentowała na kilku przykładach zjawisko funkcjonujących w społeczeństwach nakazów obyczajowych jako swoistego odbicia wyznawanych powszechnie wyborów filozoficznych. Zauważyła przy tym, że chrześcijaństwo zostało ustanowione w wyniku normatywnego zwrotu w przeciwnym kierunku. Delsol przywołuje rozdźwięk między chrześcijańską wizją świata a systemem rzymskim i starcie między nimi, do którego doszło w IV wieku. Z kolei okres

rewolucyjny w XVIII wieku ukazuje jako początek końca świata chrześcijańskiego. To wtedy zainicjowane zostały procesy odrzucania przez Zachód wspólnych korzeni cywilizacyjnych.

Dalej prof. Delsol zauważyła, że *chrześcijanie usiłują bronić tradycyjnej moralności, używając niechrześcijańskiej argumentacji: są w pełni świadomi, że ich dogmatów nikt już nie wysłucha*. Zachodzą obecnie procesy wprost odwrotne do wspomnianej już sytuacji mającej miejsce w IV wieku i jak mówi Delsol: *koło się domyka*.

Dokonujący się przewrót, zgodnie z przedstawioną przez prelegentkę argumentacją, jest efektem zmiany fundamentów stojących u podstaw dawnej moralności. Dochodzi do obalenia pierwotnych zasad ontologicznych, które były prawdami założycielskimi dla świata chrześcijańskiego. *Po upadku przekonań, prawa i obyczaje przez jakiś czas trwać będą jeszcze bez dalszego usprawiedliwienia, jedynie siłą przyzwyczajenia – ale taki stan jest nietrwały, będą one musiały ostatecznie ponieść klęskę w wyniku oskarżenia o bezprawność (illegitimacy). Tym, co kształtuje cywilizacje nie jest prawda, wbrew temu co same twierdzą, ale przekonanie o prawdzie. I jedynie to przekonanie gwarantuje trwałość pierwotnych wyborów* – mówi Delsol.

Dla zobrazowania sytuacji, z którą mamy do czynienia przywołane zostaje rozróżnienie na kosmoteizmy (politeizmy) – religie pierwotne i monoteizmy, czyli religie bardziej złożone, wtórne. Drugie z nich zanikają, kiedy zaniechujemy wysiłku ich podtrzymywania. Delsol zwraca uwagę na mechanizm z jakim mamy obecnie do czynienia. Rozpylający się niegdyś samoistnie kosmoteizm wyciszony został na

*Dochodzi do obalenia
pierwotnych zasad
ontologicznych, które były
prawdami założycielskimi dla
świata chrześcijańskiego*

*jakiś czas przez
monoteizm. Trwa on
jednak w uśpieniu,
niejako czekając na
właściwy moment,
by się przebudzić –
trwa, wyparty lecz
przyczajony,
oczekując zemsty.*

Następnie Chantal Delsol przeciwstawiła się powszechnie wyznawanej opinii, jakoby jedynymi formami, które mogą zastąpić chrześcijaństwo były formy negatywne: ateizm czy nihilizm. Uważa takie przekonanie za równoznaczne ze stwierdzeniem o niezastąpioności. Już teraz mamy do czynienia z czymś innym – w miejscu chrześcijaństwa nie pojawia się przepowiadana nicość, a po prostu *dobrze znane prymitywniejsze i bardziej nieokrzesane formy historyczne. Za upadłym chrześcijaństwem kroczą moralność stoicka, pogaństwo, różne odmiany duchowości azjatyckiej.* Występują więc zjawiska charakteryzujące się immanencją, wypatrujące sensu życia w samym życiu. Jak zauważa Delsol, *człowiek postmodernizmu chce pozbyć się rozróżnień – jego ulubiony przymiotnik to „inkluzywny”. Zatem kosmoteizm jest mu właściwy z racji tego, że usuwa dawny dualizm, charakteryzujący kulturę judeo-chrześcijańską.* Zgodnie z zaprezentowanymi rozważaniami, żyjemy w czasach, które w pewnym sensie przejęły prawdy ewangeliczne, pozbawiając je jednak swych fundamentów - *późna nowoczesność przyjmuje Ewangelię, ale obdziera ją z wszelkiej transcendencji.*

Człowiek postmodernizmu chce pozbyć się rozróżnień – jego ulubiony przymiotnik to „inkluzywny”. Zatem kosmoteizm jest mu właściwy z racji tego, że usuwa dawny dualizm, charakteryzujący kulturę judeo-chrześcijańską

W końcowej części wykładu prof. Delsol zapytuje o los Kościoła w obliczu upadku świata chrześcijańskiego. Jako częstą reakcję wśród duchownych wymienia postawę rezygnacji i wycofania. Mówi też jednak o niektórych

współczesnych z nich jako *cichych i dyskretnych apostołów*. Podsumowując odnosi się również do sytuacji świeckich: *Sprowadzeni do statusu milczących świadków, dzisiejsi chrześcijanie skazani są na bycie żołnierzami w przegranej wojnie*. Delsol diagnozuje obecną sytuację pesymistycznie – przedstawia ową walkę jako jałową, gdyż skupiającą się przede wszystkim na wymiarze normatywnym, podczas gdy właściwym punktem wyjścia jest wiara. Mówi: *Nawróćcie ludzi na chrześcijaństwo, na integralną godność każdego embriona, a wtedy będziecie mogli zakazać aborcji. Próby uczynienia tego w kierunku odwrotnym będą jak usiłowanie narzucenia wyznania ludom niekatolickim: terrorystycznym absurdem*. Wiara i przestrzeganie zasad poprzedzają ustanowienie praw. I dodaje chwilę później: *Kiedy nie można rządzić, trzeba dawać przykład, powiedział Camus*.

Delsol stawia również za Tocqueville'em tezę, iż właściwym obiektem współczesnej niechęci nie jest chrześcijaństwo jako takie, a raczej jego wymiar instytucjonalno – polityczny. *We wszystkich wymiarach [nowoczesność] zwrócona jest przeciwko chrześcijaństwu jako*

cywilizacji, ale nie przeciwko chrześcijaństwu jako takiemu. Sprzeciwia się władzy religii, nie jej samej – podkreśla dalej. Zaznacza również, jak ważne jest ustrzeżenie się od namaszczonego manicheizmem przeobrażania chrześcijaństwa w ideologię.

Delsol zauważa na koniec pewien brak, który sprawia, że odsuwamy się coraz dalej od świata chrześcijańskiego. Zapytuje retorycznie: *Czy misja musi koniecznie oznaczać podbój? Pomyśleć można chrześcijaństwo na wzór mnichów z Tibhirine, a nie Sepulvedy.* Wskazuje na owocność postawy *milczącego świadka, tajnego agenta Boga*, która obecnie jest tak rzadko spotykana. I konkluduje: *Doświadczenie ojców Kościoła daje nam pewność: naszym zadaniem nie jest tworzyć społeczeństwa, w których „Ewangelia rządzi państwami”, ale raczej, słowami Saint-Exupéry’ego, „iść powolutku w kierunku studni”.*

Ostatnia część spotkania była okazją do zadania pytań prof. Delsol. Słuchaczy interesowała między innymi kwestia dechrystianizacji w kontekście zaniku koncepcji godności osoby oraz możliwość odwrócenia dokonujących się w Europie procesów, o których mowa była podczas wykładu.

Zapraszamy na kolejny wykład z serii „Wykładów Janopawłowych”: „Znaczenie sztuki w chrześcijaństwie we współczesnym świecie” prof. Rémiego Brague’a, który odbędzie się 18 maja.

Hanna Nowak

Comiesięczne Wykłady Janopawłowe („JP2 Lectures”) znanych intelektualistów to propozycja Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II dla studentów Papieskiego Uniwersytetu Św. Tomasza z Akwinu (Angelicum) w Rzymie na rozpoczynający się rok akademicki 2020/2021. Wszystkie wykłady będą dostępne w sieci w polskiej i angielskiej wersji językowej.

NADCHODZĄCE WYKŁADY (w ramach cyklu „JP2 Lectures”)

- ▶ **Prof. Rémi Brague** (Université de Paris) – (18.05.2021) – *Meaning of Art in Christianity in Modern World*

- ▶ **Prof. Renato Cristin** (University of Trieste) – *Formal Europe and vital Europe. Tradition as the ground of the identity* (20.05.2021)

- ▶ **Prof. Dariusz Gawin** (Polish Academy of Sciences) – *Phenomenon of Solidarity* (10.06.2021)

*

Instytut Kultury Św. Jana Pawła II jest interdyscyplinarnym ośrodkiem naukowo-dydaktycznym powołanym na Wydziale Filozofii Papieskiego Uniwersytetu Św. Tomasza z Akwinu (Angelicum) w Rzymie w stulecie

urodzin Jana Pawła II. Misją Instytutu jest refleksja nad najważniejszymi problemami współczesnego Kościoła i świata inspirowana życiem i myślą św. Jana Pawła II. Celem Instytutu jest więc nie tylko badanie dorobku Wielkiego Papieża, ale również myślenie wraz z nim o najważniejszych sprawach kultury duchowej, a więc np. solidarności, miłosierdziu, sztuce chrześcijańskiej, miejscu Kościoła we współczesnym świecie czy kryzysie duchowym Europy. Wśród wykładowców i współpracowników Instytutu znaleźli się wybitni intelektualiści, reprezentujący różne dyscypliny naukowe. Inicjatorami i współorganizatorami Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II – instytucji w całości finansowanej ze środków prywatnych darczyńców – są polskie organizacje pozarządowe: Fundacja Świętego Mikołaja (wydawca „Teologii Politycznej”) oraz Fundacja Futura-Iuventa.

ZOBACZ FILM z inauguracji Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II na Angelicum w Rzymie

KLIKNIJ i dołącz do grona fundatorów Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II w Rzymie

Myśląc z Janem Pawłem II. Relacja z inauguracji Instytutu Kultury św. Jana Pawła II w Rzymie

List Papieża Franciszka na inaugurację Instytutu Kultury św. Jana Pawła II w Rzymie

Myśl Jana Pawła II jest zbyt ważna, by zamknąć ją w muzeum.
Przemówienie Dariusza Karłowicza na inauguracji Instytutu Kultury
św. Jana Pawła II

Otwieramy „akademicki pomnik” dla św. Jana Pawła II. Rozmowa z
rektorem Angelicum o. Michałem Paluchem OP

Kard. Stanisław Ryłko: Instytut Kultury to bijące serce Uniwersytetu

O. Serge-Thomas Bonino OP: W duchu żywego tomizmu

Dariusz Karłowicz zaprasza do wspólnego budowania Instytutu Kultury
Św. Jana Pawła II

WYGŁOSZONE WYKŁADY

► Pierwszy wykład z serii „JP2 Lectures” miał miejsce 19 października 2020 r. podczas inauguracji roku akademickiego na Angelicum. Wykład zatytułowany “Does Christianity need culture?” wygłosił przewodniczący papieskiej rady ds. kultury **kard. Gianfranco Ravasi**.

Obejrzyj nagranie wykładu:

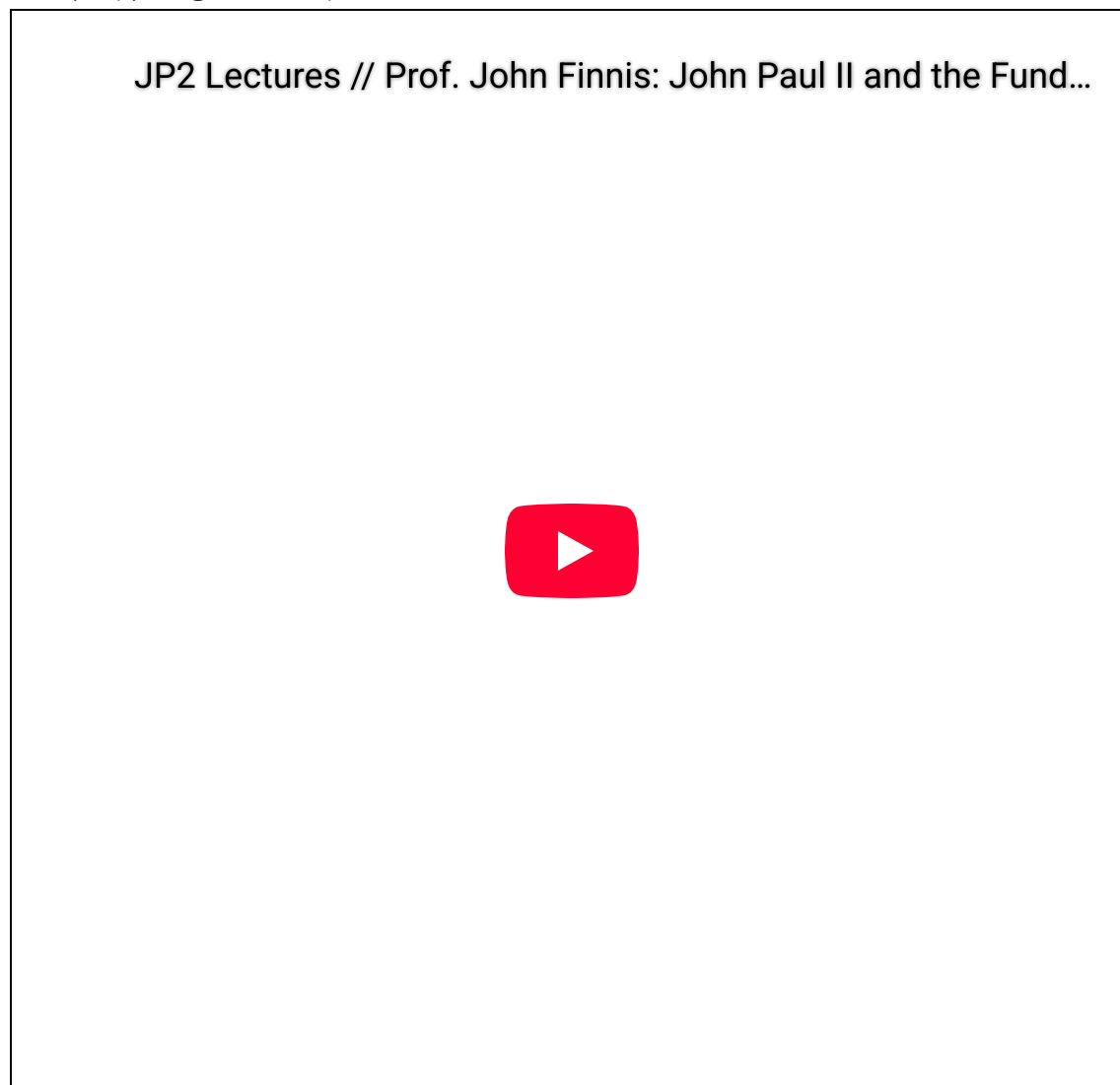
JP2 Lectures // Kard. Gianfranco Ravasi: Czy chrześcijaństw...

**Przeczytaj relację z pierwszego wykładu, który wygłosił kard.
Gianfranco Ravasi: *Does Christianity need culture?***

► Drugi wykład z serii „JP2 Lectures” miał miejsce 19 listopada 2020 r. Wykład zatytułowany “John Paul II and the Fundamentals of Ethics” wygłosił **prof. John Finnis**.

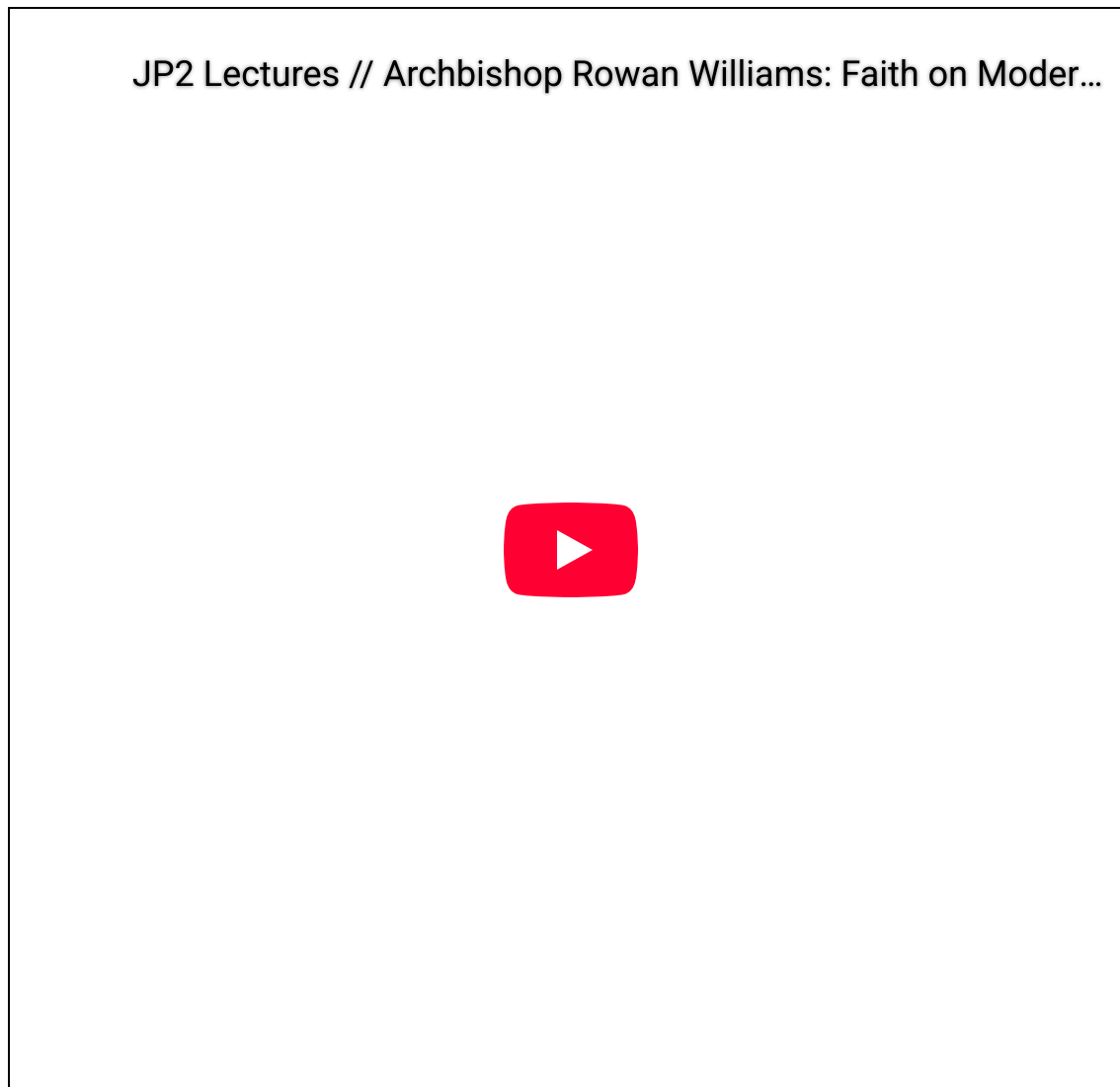
Obejrzyj nagranie wykładu:

Przeczytaj relację z wykładu prof. Johna Finnisa *John Paul II and the Fundamentals of Ethics*

► Trzeci wykład z serii „JP2 Lectures” miał miejsce 15 grudnia 2020 r. Wykład zatytułowany “Faith on Modern Areopagus” wygłosił **abp. Rowan Williams**.

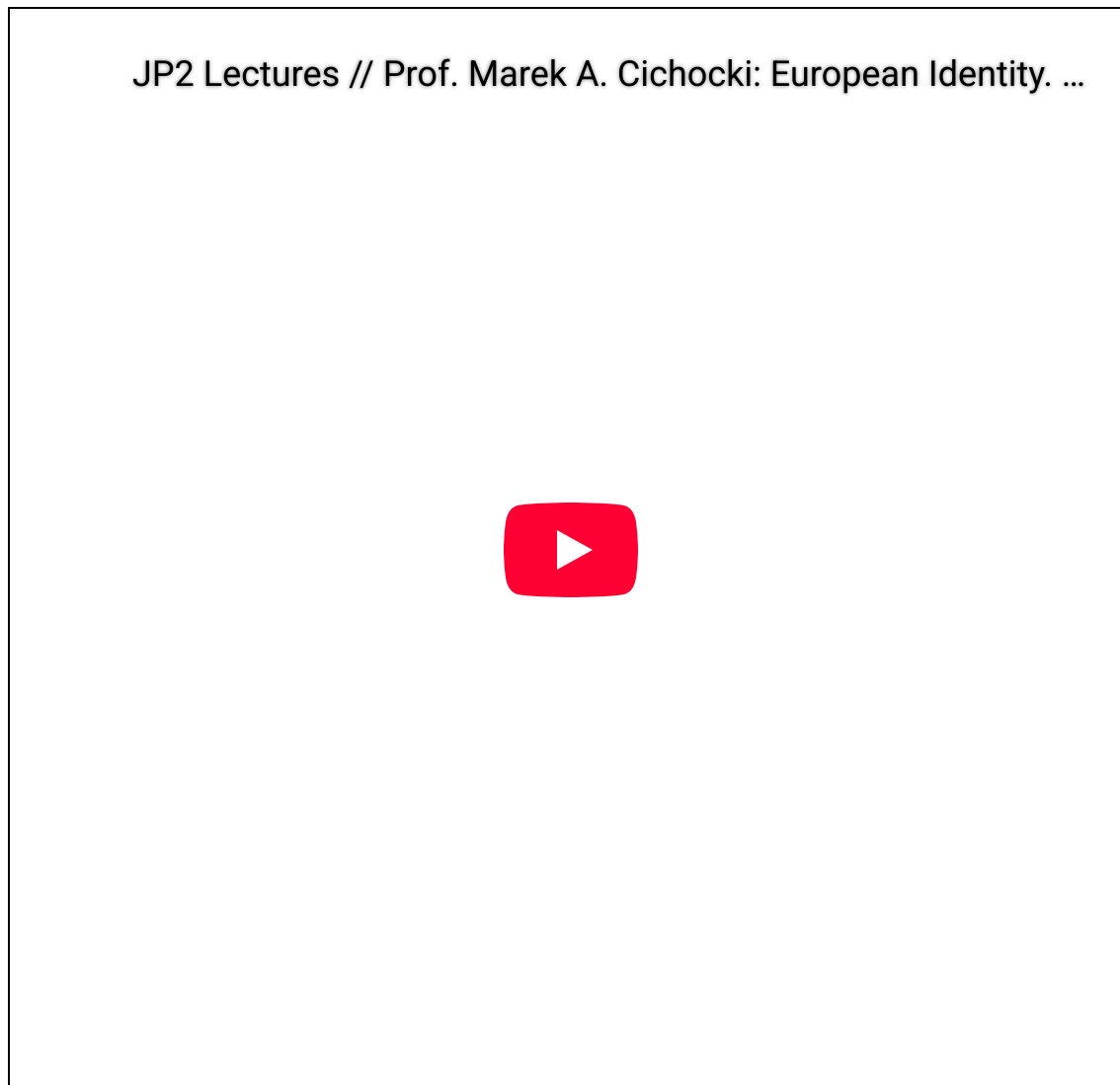
Obejrzyj nagranie wykładu:

Przeczytaj relację z wykładu abp. Rowana Williama *Faith on Modern Areopagus*

► Czwarty wykład z serii „JP2 Lectures” miał miejsce 21 stycznia 2021 r. Wykład zatytułowany “European Identity. North and South: the main line of divide” wygłosił **prof. Marek A. Cichocki**.

Obejrzyj nagranie wykładu:

Przeczytaj relację z wykładu prof. Marka A. Cichockiego European Identity. North and South: the main line of divide

